

Beslut

FI Dnr 04-7977-342

Styrelsen i Sörmlands Sparbank
Box 156
641 22 KATRINEHOLM

Återkallelse av tillstånd och meddelande av varning

Finansinspektionens beslut (att meddelas 2005-02-23 kl. 10.00)

1. Finansinspektionen återkallar, med stöd av 6 kap. 9 § första stycket 3 lagen (1991:981) om värdepappersrörelse, det för Sörmlands Sparbank, organisationsnummer 516401-9639, meddelade tillståndet att bedriva värdepappersrörelse i form av förvaltning av någon annans finansiella instrument enligt 1 kap. 3 § första stycket 4 lagen (1991:981) om värdepappersrörelse (meddelat den 1 november 1994, FI Dnr 94-3291).
2. Finansinspektionen meddelar Sörmlands Sparbank varning med stöd av 6 kap. 9a § lagen om värdepappersrörelse, såvitt avser tillstånden att bedriva värdepappersrörelse i form av
 - förmedling av kontakt mellan köpare och säljare av finansiella instrument eller i annat fall medverkan vid transaktioner avseende sådana instrument enligt 1 kap. 3 § första stycket 2 lagen om värdepappersrörelse (meddelat den 26 februari 1993, FI Dnr 91-8068), samt
 - handel med finansiella instrument för egen räkning enligt 1 kap. 3 § första stycket 3 lagen om värdepappersrörelse (meddelat den 23 januari 2001, FI Dnr 00-9795).
3. Sörmlands Sparbank ska senast den 14 mars 2005 till Finansinspektionen inkomma med uppgift om att värdepappersrörelsen i form av förvaltning av någon annans finansiella instrument enligt 1 kap. 3 § första stycket 4 lagen om värdepappersrörelse har avvecklats. Uppgiften ska vara bekräftad av bolagets revisor.
4. Sörmlands Sparbank ska senast den 2 mars 2005 till Finansinspektionen inkomma med en redogörelse för hur avvecklingen av värdepappersrörelsen enligt 1 kap. 3 § första stycket 4 lagen om värdepappersrörelse ska ske. Redogörelsen ska innehålla uppgift om

- hur kunderna ska informeras om avvecklingen och dess följder för kunderna, och
 - planerade åtgärder avseende dokumentation och redovisning av eventuella utestående kundaffärer.
5. Finansinspektionen beslutar att Sörmlands Sparbank senast den 24 mars 2005 ska inkomma med en detaljerad åtgärdsplan för hur banken avser att säkerställa nödvändiga rutiner för planering och kontroll av att ytterligare överträdelser inte sker av sundhetskraven i lagen om värdepappersrörelse i nedan angivet hänseende.
 6. Sörmlands Sparbank ska snarast göra de eventuella ändringar i reglementet som föranleds av detta beslut.

Hur man överklagar, se bilaga.

Finansinspektionens bedömning

Enligt 1 kap 7 § lagen om värdepappersrörelse ska värdepappersrörelse bedrivas så att allmänhetens förtroende för värdepappersmarknaden upprätthålls och enskildas kapitalinsatser inte otillbörligen äventyras samt i övrigt så att rörelsen kan anses sund.

Finansinspektionen konstaterar att styrningen och organisationen av Sörmlands Sparbanks (banken) värdepappersrörelse uppvisar allvarliga brister. Styrelsens kontroll över verksamheten har varit otillräcklig, något som bland annat framgått av att interna instruktioner inte fastställts och följts upp samt av det faktum att beslutsordningen i vissa fall varit oklar.

Bristerna i bankens styrning av värdepappersrörelsen har medfört att den praktiska verksamheten i flera avseende inte har uppfyllt den miniminivå som gäller för verksamheten. Som en följd härav har såväl bankens kunder som banken själv utsatts för onödiga risker. Detta i kombination med en otydlig organisation av den interna kontrollen har inneburit att värdepappersrörelsen inte har bedrivits på ett sätt som överensstämmer med de sundhetsregler som gäller för en sådan verksamhet. Banken har också i kontakterna med Finansinspektionen lämnat motstridiga uppgifter avseende vissa delar av värdepappersrörelsen och kan därmed inte anses ha visat för Finansinspektionen enligt vilken ordning dessa delar bedrivs eller att detta sker på ett sunt sätt. De skyddsintressen som är förenade med värdepappersrörelsen kräver att banken ska ha sådan insikt i sin egen värdepappersrörelse att klara besked kan lämnas om den rådande ordningen i verksamheten.

Banken har vidtagit vissa åtgärder efter att Finansinspektionen påtalat behovet av detta, men har i flera fall gjort detta trots en uttalat bristande förståelse för orsaken till att åtgärder har måst vidtas. I förvaltningen av någon annans finansiella instrument är de uppkomna bristerna så allvarliga att Finansinspektionen

finner skäl föreligga för att återkalla bankens tillstånd enligt 1 kap. 3 § första stycket 4 lagen om värdepappersrörelse. Vad gäller den övriga värdepappersrörelsen beaktar Finansinspektionen att banken har tagit till sig av Finansinspektionens kritik och tillrättalagt de påtalade bristerna. Finansinspektionen kan därför stanna vid att meddela banken varning avseende 1 kap. 3 § första stycket 2 och 3 lagen om värdepappersrörelse.

Ärendet

Bakgrund

Banken har, förutom oktroj och tillstånd att bedriva pensionssparrörelse, tillstånd att bedriva värdepappersrörelse enligt lagen (1991:981) om värdepappersrörelse. Bankens tillstånd enligt lagen om värdepappersrörelse omfattar förmedling av kontakt mellan köpare och säljare av finansiella instrument eller i annat fall medverkan vid transaktioner avseende sådana instrument, handel med finansiella instrument för egen räkning och förvaltning av någon annans finansiella instrument enligt 1 kap. 3 § första stycket 2, 3 och 4 lagen om värdepappersrörelse.

Finansinspektionen genomförde den 7 och 8 september 2004 en platsundersökning hos banken. Syftet med undersökningen var att granska hur banken utarbetar och upprätthåller system för kontroll och uppföljning av de risker som förekommer i bankens värdepappersrörelse. Vid platsundersökningen uppmärksammade Finansinspektionen vissa brister i bankens sätt att bedriva värdepappersrörelse och delgav banken sina synpunkter i brev daterade den 19 oktober 2004 och den 22 december 2004. Banken har yttrat sig över Finansinspektionens skrivelser i brev av den 29 oktober 2004 respektive den 18 januari 2005.

Undersökningen av bankens värdepappersrörelse följdes den 22 september 2004 upp av ett platsbesök på banken med syfte att undersöka bankens hantering av kreditrisker. Sistnämnda undersökning föranledde inga anmärkningar mot bankens kredithantering från Finansinspektionens sida.

Styrningen av värdepappersrörelsen

Styrelsen har det yttersta ansvaret för värdepappersbolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Styrelsen bör verka för att en god intern kontroll präglar organisationen. Som ett led i detta är det lämpligt att styrelsen ser till att instruktioner och rutiner fastställs och att dessa är väl kända av personalen. I detta ligger givetvis att de instruktioner som finns är tydliga och ändamålsenliga. De bör också vara uppdaterade och hänvisa till gällande regler för verksamheten. Bland de instruktioner som bör finnas återfinns skriftliga instruktioner för styrning och intern information samt fastställda mål och strategier avseende den verksamhet institutet ska bedriva (jfr Finansinspektionen allmänna råd om styrning, intern information och intern kontroll inom kredit- och värdepappersinstitut samt fondbolag (FFFS 1999:12)).

Banken har uppgett att de interna instruktionerna för verksamheten har fastställts antingen av styrelsen eller av verkställande direktören med rapportering till styrelsen och att styrelsen på så sätt har tillsett att instruktioner och rutiner fastställts.

Finansinspektionen konstaterar emellertid att flera av de instruktioner som ska gälla i bankens värdepappersrörelse saknar uppgift om korrekt fastställande. I samband med fastställande av vissa instruktioner har banken också sammanblandat Affärsledningens rådgivande roll med verkställande direktörens beslutande funktion. Brister i fastställandet innebär att instruktionernas legitimitet i organisationen kan ifrågasättas, liksom tidpunkten för deras ikraftträdande. Flera av bankens instruktioner har innehållit motstridiga uppgifter eller hänvisningar till upphävda delar ur Finansinspektionens författningssamling. I några fall har oklarheten gällt vilken beslutsordning som tillämpas i organisationen, med följderna att vissa beslutsfunktioner inte kan anses ha blivit formellt utsedda. Instruktionerna kan med en sådan utformning inte förutsättas fungera på ett ändamålsenligt sätt.

Finansinspektionen finner att styrelsen har brustit i styrning av verksamheten bland annat genom att inte tillse att fungerande och fastställda instruktioner finns att tillämpa i verksamheten.

Kundhanteringen

Avtal för diskretionär förvaltning

Enligt 4 kap. 2 § Finansinspektionens föreskrifter om uppföranderegler på värdepappersmarknaden (FFFS 2002:7) ska ett värdepappersföretag, innan institutet träffar avtal med en kund om diskretionär förvaltning, i den utsträckning det behövs för att tillvarata kundens intressen, inhämta uppgifter om kundens riskprofil, placeringshorisont samt placeringsrestriktioner. Uppgifterna ska dokumenteras.

Banken har inte förevisat ett korrekt antal förvaltningsavtal i förhållande till det antal kunder som vid samma tillfälle uppgavs finnas i den diskretionära förvaltningen. Banken har i efterhand förklarat sig oenig med Finansinspektionen om huruvida avtal saknats. Vidare har Finansinspektionen funnit att de befintliga avtalen inte varit innehållsmässigt tillfredsställande. Bland annat har de inte påvisat att en tillräcklig och individuellt anpassad behovsprövning gjorts angående dokumentation av riskprofil, placeringshorisont samt placeringsrestriktioner. Det har inte heller framgått att kunderna informerats om att de kan uppdra åt portföljförvaltarna att begränsa eventuella portföljföruster.

Finansinspektionen konstaterar att diskretionära förvaltningsuppdrag måste föregås av avtal och dokumenteras i den utsträckning som en individanpassad kundhantering kräver. En bristfällig hantering av depåavtal kan utsätta såväl banken som kunder för onödiga risker. Mot bakgrund av detta förväntas ban-

ken också, vid var tillfälle och otvetydigt, kunna redogöra för det korrekta antalet förvaltningsavtal.

Sammanfattningsvis finner Finansinspektionen att banken inte har utformat och hanterat förvaltningsavtal på ett sätt som har minimerat kundernas och bankens risker. Banken har inte efterlevt kraven i FFFS 2002:7.

Säkerheter till standardiserade options- och terminskontrakt

I de fall där kunderna ställt ut optioner, krävs enligt OMs regelverk att tillräckliga säkerheter presteras. I flera fall har banken och dess kunder använt sig av fondandelar som säkerhet vid handel med standardiserade option- och terminskontrakt, trots att OM inte längre godkänner fondandelar för ändamålet. Banken har förklarat sig vara oförstående till OMs intresse av vilka säkerheter som gäller mellan en borsmedlem och en kund, men att användningen av fondandelar som säkerheter i banken ska upphöra.

Finansinspektionen konstaterar att de säkerheter som används måste vara tillräckligt likvida för att snabbt kunna tjäna som täckning för den aktuella affären, ett krav som fondandelar inte uppfyller. Säkerheter som uppställs mellan borsmedlem och kund är direkt kopplade till det förhållande som råder mellan borsmedlemmen och börsen. Genom att banken inte synkroniserar säkerhetskraven med börsens motsvarande krav, ökar riskerna för onödiga förluster.

Finansinspektionen ser sig också föranledd att erinra om att det i förevarande fall är FöreningsSparbanken AB som är borsmedlem, medan banken endast agerar som ombud för FöreningsSparbanken AB. Enligt bankens avtal med FöreningsSparbanken AB förbinder sig banken att inte acceptera säkerheter som börsen inte accepterar i förhållande till sina medlemmar.

Limitavtal för derivat

Beviljade derivatlimiter har inte funnits för sex stycken OM-depåer med säkerhetskrav. Banken har uppgett att limitavtal ska ingås med samtliga återstående kunder, trots att banken anser sig sakna skyldighet att träffa limitavtal med sina kunder då avtalens enda funktion skulle vara att begränsa bankens egen risk.

Finansinspektionen erinrar om att banken enligt 1 kap. 7 § lagen om värdepappersrörelse förväntas bedriva sin verksamhet så att allmänhetens förtroende för värdepappersmarknaden upprätthålls och enskildas kapitalinsatser inte otillbörligen äventyras samt i övrigt så att verksamheten kan anses sund. Arten av den verksamheten banken bedriver utesluter att bankens riskhantering, i enlighet med bankens resonemang, får betraktas som bankens ensak. Finansinspektionen finner att banken genom underlåtenhet att ingå limitavtal med samtliga berörda kunder inte har uppfyllt kraven på en god riskhantering.

Hantering av kundorder

I 6 kap. 1 § FFFS 2002:7 uppställs krav på att värdepappersföretag ska dokumentera samtliga affärsuppdrag när de tas emot från en kund.

De system som banken använder för registrering av avslut har enligt banken kapacitet även för registrering av den information som krävs för identifiering av kundorder. Finansinspektionen har funnit att denna funktion inte har använts av banken på ett sätt som har gjort det möjligt att utläsa av avslutslistan vilken order som ligger bakom respektive avslut. Banken har hävdats att tillgång har funnits till fullständiga uppgifter om varje avslutad transaktion, men att banken kommer att vidta åtgärder för att föra över aktuella orderuppgifter till avslutslistan.

Reglerna i 6 kap. FFFS 2002:7 syftar bland annat till att säkerställa att det går att identifiera de kundorder som ligger till grund för genomförda värdepappersaffärer. Detta innebär ett skydd för både värdepappersföretaget och dess kunder. Finansinspektionen finner att banken inte har visat att kundorder har kunnat avstämmas mot avslut på ett tillförlitligt sätt.

Klagomålshantering vid värdepappersaffärer

Banken har uppgett att kundklagomål ska registreras i bankens datoriserade system. Detta system används emellertid inte vid kundklagomål rörande värdepappershandeln, som inte heller blir föremål för statistik och uppföljningar. Finansinspektionen har ställt sig frågande till varför banken inte har använt samma system för registrering av kundklagomål inom värdepappersrörelsen som på creditsidan. Banken har svarat att den nära relationen mellan kund och mäklare samt Chef Aktiehandels tillgänglighet vid mäklarbordet tillförsäkrat en god hantering av klagomål mot värdepappersrörelsen. Följaktligen har banken ställt sig tveksam till behovet av att ändra rutinerna, men har uppgett att klagomål på värdepapperssidan fortsättningsvis kommer att få samma hantering som övriga klagomål.

Finansinspektionen noterar att banken avser att förbättra rutinerna, men finner att bankens bakomliggande resonemang angående hantering av kundklagomål inte medför ett fullgott kundskydd. En sund värdepappersrörelse innebär bland annat att kundklagomål höras och följs upp, i syfte att genomföra de förändringar av verksamheten som erfordras för en god kundhantering. Detta förutsätter goda rutiner för registrering och uppföljning av klagomål. Banken bör också ha i åtanke att en stark koppling mellan mäklare och kund kan innebära att kundens beroende av mäklaren är mycket stort, vilket ökar behovet av inblandning från någon part utanför mäklarbordet.

Intern kontroll och oberoende granskning av värdepappersrörelsen

Överbelånade depåer

Banken har lämnat motstridiga och vid vissa tillfällen otillfredsställande uppgifter om hur ofta överbelånade depåer bevakas och rapporteras. De sundhetskrav som ställs på ett värdepappersinstitut innebär bland annat att institutet ska minimera kundens risker i den utsträckning det är möjligt. Den kontroll som görs av överbelånade depåer är av en sådan betydelse för riskhanteringen att

banken förväntas kunna lämna konsekventa och otvetydiga uppgifter om hur bevakningen går till och hur ofta rapportering sker. Banken har inte visat för Finansinspektionen att banken lever upp till acceptabel nivå vid hanteringen av överbelånade depåer.

Dualitetsprincipen

Banken har genomgående lämnat tvetydiga uppgifter om hur kontrollen sker av att den diskretionära förvaltningen sköts i enlighet med villkoren i kundavtalen. Finansinspektionen har därmed inte kunnat konstatera att banken utövar kontrollen på ett tillfredsställande sätt.

Oberoende granskningsfunktion

Den interna kontrollen bör regelbundet bli föremål för granskning av en oberoende part som inte är involverad i den operativa verksamheten. Banken har uppgett att internrevisorn har innehaft rollen som oberoende granskare, men att internrevisorn även har varit inblandad i kontrollen av anställdas egna affärer med valuta och finansiella instrument. De uppgifter som banken har lämnat om graden av internrevisorns inblandning har varit motstridiga, varför det är oklart huruvida internrevisorn deltagit i den interna kontrollen som också ska vara föremål för internrevisorns oberoende granskning. Finansinspektionen konstaterar emellertid att det, oavsett omfattningen, varit olämpligt att överlåta sådana uppgifter på internrevisorn som inte renodlat ingått i dennes uppdrag som oberoende granskare.

Vidare anser Finansinspektionen det vara anmärkningsvärt att banken, enligt med internrevisorns rapport, har accepterat kontinuerliga brister i regelefterlevnaden avseende anställdas egna affärer utan att vidta åtgärd.

Sanktionsfrågan

Enligt 6 kap. 4 § lagen om värdepappersrörelse ska Finansinspektionen vid sin tillsyn se till att en sund utveckling av värdepappersmarknaden främjas. Ett tillstånd att bedriva värdepappersrörelse ska, enligt 6 kap. 9 § första stycket 3 lagen om värdepappersrörelse, återkallas om institutet genom att överträda en bestämmelse som avses i 7 § eller på annat sätt visat sig olämpligt att utöva sådan rörelse som tillståndet avser. Istället för att återkalla tillståndet får Finansinspektionen, om det är tillräckligt, meddela varning enligt 6 kap. 9a § lagen om värdepappersrörelse.

Finansinspektionen anser att de brister som har uppmärksammats dels i bankens styrning och dels i den praktiska hanteringen av verksamheten är så pass allvarliga att grund föreligger för att återkalla bankens tillstånd att bedriva värdepappersrörelse. Hanteringen av förvaltningen av någon annans finansiella instrument har skötts så bristfälligt att Finansinspektionen finner att det inte är tillräckligt att meddela varning avseende nämnda verksamhet enligt 1 kap. 3 § första stycket 4 lagen om värdepappersrörelse. Vad gäller den övriga värdepappersrörelsen bedöms banken ha objektiva förutsättningar för att åtgärda de

uppmärksammade bristerna. Finansinspektionen beaktar också att banken till viss del redan har vidtagit sådana åtgärder. Mot bakgrund av detta finner Finansinspektionen skäl att stanna vid att meddela varning såvitt avser bankens tillstånd enligt 1 kap. 3 § första stycket 2 och 3 lagen om värdepappersrörelse.

I den tillsyn som följer av detta ärende kommer Finansinspektionen emellertid att noga följa banken i dess helhet och med beaktande av bankens samtliga verksamheter.

Beslut i detta ärende har fattats av Finansinspektionens styrelse. I ärendets slutliga handläggning har, förutom generaldirektören Ingrid Bonde, chefsjuristen Gent Jansson och biträdande avdelningschefen Joakim Schaaf deltagit. Föredragande har varit Charlotta Andersson.

Bengt Westerberg

Charlotta Andersson

Kopia för kännedom till

Av Finansinspektionen förordnad revisor

Bolagsverket, Mia Bergman

Finansdepartementet

Insättningsgarantinämnden, Per Swahn

Konsumentverket

Riksbanken, Maria Eriksson

Stockholmsbörsen Aktiebolag, Karin Grefberg

Svenska Bankföreningen

Svenska Fondhandlareföreningen

Upplysningscentralen UC AB

VPC AB

FöreningsSparbanken AB (publ)